

DIVJAD IN LOVSTVO NA ŠKOFJELOŠKEM OZEMLJU

Škofjeloško ozemlje je že od nekdaj slovelo po številni in različni divjadi ter po dobrih lovcih. Škofjeloški gozdovi in polja imajo vse pogoje za obstoj in razvoj divjadi.

Naše ozemlje leži na področju predalpskega predela Gorenjske. V glavnem sestoji iz srednjegorskega hribovja. Zraven pa spada tudi Sorško polje.

Srednjegorsko hribovje, ki se razprostira ob bregovih obeh Sor. meji proti severu in proti zahodu na Julijske Alpe (Jelovica, Ratitovec in Porezen), proti jugu pa se naslanja na Polhograjske Dolomite. Škofjeloško hribovje po večini pokrivajo razsežni gozdovi, vmes pa so posejana majhna naselja ali posamezne kmetije z večjimi ali manjšimi polji in senožeti tako, da s svojo pestrostjo zelo prispevajo k naravni lepoti tega okolja, posebno spomladi, ko so obsežni hribovski sadovnjaki v bujnem cvetju, in jeseni, ko se barva listje Lepoto Poljanske in Selške doline in okoliškega hribovja je prav lepo opisoval pisatelj Poljanske doline in vnet lovec dr. Ivan Tavčar. Tudi domačin France Planina je v svoji knjigi Škofja Loka in njena okolica podrobno opisal lepoto teh krajev. Lepota Škofje Loke in njene okolice je navdahnila veliko naših najboljših slikarjev in umetnikov, da omenimo samo brata Šubica, Ažbeta in Groharja. Pa tudi Jakopič in Jama sta precej slikala po teh krajih. Ni se bati, da bi tu slikarska tradicija usahnula, kajti v mlajši generaciji se kažejo novi talenti, kot npr. Bozovičar, Logonder, Plestenjak in drugi.

Gozdovi škofjeloškega ozemlja so mešani. Največ je bukovega drevja, nato kostanja in hrasta, pomešanega z drugimi listavci, kot so: jesen, javor in topol. Ne manjka tudi smrekovih in borovih gozdov, bodisi da so pomešani med listavci, bodisi da obstajajo večje monokulture, kot npr. v Hrastniku, na Gabrški gori in pri Ožboltu nad Zmincem. Značilnost škofjeloških gozdov je tudi ta, da imajo dokaj podrasti. Najrazličnejše vrste grmičevja in jagodičevja dajejo divjadi v vseh letnih časih primerno hrano in kritje. Zelo razsežni bukovi gozdovi ob ugodni letini rodijo dosti žira, ki je odlična hrana ne samo polhom, temveč tudi divjim prašičem in srnjadi. Ravno tako je po vsem tem ozemlju mnogo kostanja, ki ga v lepih jesenskih dnevih z velikim veseljem nabira mladina. Ob dobri letini pa ga še dovolj ostane za priboljšek divjim prašičem. Pod Osojnikom je precej hrasta, ki da ob dobri letini želoda divjadi slastno hrano, ne samo divjim prašičem in srnjadi, ampak tudi fazanom in šoji.

V podrasti gozdov in na posekah je zadosti grmičevja vseh vrst in daje najrazličnejše sadeže, s katerimi se hrani divjad. Po vseh hribih je obilo borovničevja, ki ni koristno samo ljudem, temveč tudi pticam, kot jerebu ali divjemu petelinu. Poleg tega je za ptice zelo pomemben tudi bezeg in drugo jagodičevje. Po vsem ozemlju rastejo raznovrstne gobe, s katerimi se hranijo

ljudje in živali, posebno srnjad. Obsežni gozdovi iglavcev: smrekovi, borovi in macesnovi služijo v zimskem času divjemu petelinu za skromno prehrano. Končno moramo še omeniti razsežne sadovnjake posameznih kmetij, ki dajejo kmetom obilen pridelek. V njih zgodaj zjutraj vidimo srnjad ali pa divje prašiče, kako se sladkajo z odpadlimi sadeži.

K Škofjeloškemu ozemlju spada prostrano Sorško polje, ki sega tja do Save in do Medvod. Na jugu ga omejuje Sora. Sorško polje je zelo pestro. Večji del sestoji iz obdelanega polja in travnikov, tretjina pa je gozdnata. Ob njegovem robu so vasi z lepimi sadovnjaki. Po vsem polju so raztresene večje ali manjše gozdne ploskve, ki mu dajejo značilno pestrost in privlačnost. Večji gozdni kompleks tvori Godeška Dobrava, katere večji del je iz brezovih gozdov. Tu najdemo tudi komplekse smrekovih in hrastovih nasadov. Godeška Dobrava in drugi gozdovi so tipični steljniki, kjer v večji meri uspevajo resje, praprotni in visoka trava, v smrekovih gozdovih pa mah. Visoke podrasti je v teh gozdovih zelo malo. Kmetje iz okoliških vasi zelo izrabljajo steljnike in preveč čistijo gozdove, tako da ni dosti podrasti, kar je seveda slabo za gozd in divjad. Stelja je kmetom neobhodno potrebna, ker je Sorško polje naplavina z zelo malo humusa. Zato je naraven gnoj za poljedelstvo nujno potreben.

Ti gozdovi pa niso samo neobhodno potrebni kmetom, temveč so tudi važni regulator klime, posebno vetrov. Zadnja leta postajajo vedno bolj privlačni domačim in tujim turistom in služijo počitku delovnega človeka. Zato ne samo ob nedeljah, ampak tudi ob delavnikih srečamo tu sprehajalce. Zadnji čas se v Ljubljani zanimajo za eksploatacijo pitne vode iz tal Sorškega polja. Zaradi teh in še drugih razlogov bi bilo izsekavanje teh gozdov skoraj nespametno. Za vsako drevo, ki tu nepremišljeno pade, bi storili grob prestopki proti naravi in ljudstvu. Žalostno sliko nam daje polje med Mengšem in Kamnikom, kjer so bili še pred leti majhni gozdiči. Po vsem svetu, posebno po Evropi gre danes klic: Čuvajte gozdove! Zato: Čuvajmo gozdove Sorškega polja!

Omeniti moram še Prod, ki se razprostira na obeh bregovih Sore pod Godešičem, Retečami in Dolom. Ta predel ima zopet drug gozdni sestav. V glavnem prevladuje mešan gozd z napol močvirsko podrastjo. Vrbovo grmičevje, ki raste na Produ, daje mladi divjadi odlično varstvo. Različno velike mlake, otočja Sore in slepi rokavi so odlična rastišča vodnim pticam, ki so mikavnost za lovce. Nizka divjad ima najugodnejše življenjske razmere na Sorškem polju.

Najbolj razširjena divjad na škofjeloškem ozemlju je divji zajec in srnjad, ki živi po vsem hribovju. Gozdovi ji nudijo dovolj zaščite. Srnjad v hribih ima neprimerno več miru kot poljska. Hrane najde v izobilju tako po senožetih, poljih, posekah, kakor tudi v gozdovih, kjer je zadosti podrasti. V gozdnih nasadih ne dela posebne škode, ker najde tudi v zimskem času dovolj skromne hrane. Poleti si na kmečkih vrtovih in njivah privoščijo nasade pese in fižola, v jeseni pa se loti ajde. V poznem poletju se srnjad rada hrani z odpadlim sadjem po sadovnjakih. Sončne plati hribovskih strmin, na katerih se zaradi snežni plazov pokažejo prekopne, nudijo v zimskem času srnjadi primerno hrano. Zato ima srnjad na Sorškem polju veliko slabše življenjske razmere, posebno če zgodaj zapade visok sneg. Tedaj srnjad strada. Na splošno pa lahko trdimo, da je srnjad na škofjeloškem ozemlju, posebno v hribih, telesno dobro razvita. Zato lovci pogostokrat dobe lepe primerke.

Pred dobrimi 60 leti Sorško polje ni imelo *srnjadi* ali pa le zelo malo. Spominjam se, da sem videl prvo srno, ko sem bil star kakih šest let, čeprav sem vedno kaj brskal po gozdovih. Po prvi svetovni vojni se je vedno bolj pojavljala srnjad, tako da je sedaj na Sorškem polju njen stalež razmeroma zelo visok, čeprav to ni za srnjad idealen teren. Medtem ko ima poleti dovolj hrane, ji je treba pozimi pomagati s pokladanjem primerne hrane: najraje ima suho deteljo in posušene listnate veje različnega grmičevja. Na Sorškem polju srnjad nima niti dovolj kritja niti dovolj miru. Vendar se je privadila na civilizacijo, na avtomobilski promet, na piknikiranje, na nabiralce gob in jagod in na številne sprehajalce. Vsako leto nam avtomobilski promet uniči okrog 15 glav srnjadi.

Zelo razširjen je *divji zajec*, saj ga najdemo na vsem ozemlju. Hribovski zajci so redkejši, so pa zato telesno nekoliko močnejši od poljskih. Lovci posvečajo zajcem mnogo pažnje. Večkrat spuščajo v lovišče od drugod pripeljane divje zajce za osvežitev krvi. Da bi se njihovo število povečalo, zajcev v določenih predelih ne lovijo vsako leto. Zdi se mi, da so taki rezervati uspešni za razplod zajcev, kajti navadno padejo zajci, med katerimi je mnogo zajk, že v prvem letu. Znano pa je, da so zajke ravno v drugem in tretjem letu najbolj plodne.

Včasih je bilo na tem ozemlju mnogo več zajcev, kot jih je danes. Kljub vsem gojitvenim ukrepom pada število zajcev, kar opažamo ne samo v Sloveniji, ampak tudi v vsej Evropi. Padeč zajcev pripisujejo vplivu strupenih kmetijskih škropiv, ki pogosto vsebujejo razne strupene preparate. Ti so škodljivi divjadi in domačim živalim. Kot otrok se dobro spominjam, da je padlo na Produ na »veliki jagi« po 60 ali več zajcev. Danes jih lovci ne poderejo niti deset.

Škropiva sadnega drevja imajo poguben vpliv tudi na koristne ptice pevke. Čim bolj sadjarji škropijo drevje, manj je ptic pevk, manj pa je tudi kvalitetnega sadja. Zdi se mi, da je človek premočno posegel v naravo in s tem, da uničuje eno, pokončuje tudi drugo, prav tako koristno. Ta problem zadnja leta zanima tako sadjarje kakor tudi ljubitelje prirode po vsem civiliziranem svetu. Drobnji ptiči, posebno pevke, iščejo hrano po drevju. Vse leto se hranijo z mrčesom, ličinkami in podobnim. Za poljedelstvo so zelo pomembne prepelice, jerebice in fazani, ki se sicer v glavnem hranijo z drobnimi semeni plevela, a so tudi mesojedi in uničujejo škodljive žuželke, kot npr. koloradskega hrošča. Tudi zastrupljevanje poljskih miši z zastrupljenim žitom je večkrat pogubno koristnim pticam, posebno takrat, če kmetovalec malomarno potrese zastrupljeno žito po njivah, namesto da bi ga natresel v mišje luknje. Vsi, ne samo kmetje ali gozdarji, moramo ceniti koristnost ptic in paziti, da ne izginejo z naših polj in gozdov.

Zajec je glodalec in se hrani samo z rastlinsko hrano, ki jo najde na polju in v gozdu. Posebne škode ne dela, le včasih rad zahaja na njivo, kjer ogloda kako peso, korenje ali kaj podobnega. Več škode pa dela zajec pozimi v mladih sadovnjakih. Zato naj sadjarji pravočasno zaščitijo drevesa pred zajci s tem, da ovijejo debela s slamo, mrežo ali s čim podobnim. Vendar se mi zdi, da to ni pravilen naravni ukrep. Ker ima zajec pozimi malo hrane, zato rad ogloda debela ali veje mladih dreves: javor, jesen ali sadno drevje. Svetujem našim sadjarjem, da napravijo naslednji poizkus. V pozni jeseni ali zgodnji zimi je dolžnost skrbnega sadjarja, da obžaga sadno drevje. Tedaj naj pusti odžagane veje na tleh. Zajec jih bo oglodal do zadnjega vršička.

kajti veliko prikladneje mu je na tleh glodati vodoravno položene veje, kot pa z ukrivljenim vratom in glavo glodati pokončno stoječa debla. Ta poskus se izvaja že nekaj let v Retečah. Sadjarji se lahko o tem prepričajo in bodo videli, da se zajec ne bo lotil sadnega drevja.

Na škofjeloškem ozemlju so se pred kakimi 50 leti stalno naselili *gamsi*. Prvi gamsi so se pojavili šele po prvi svetovni vojni, ko so se zatekli sem od Blegoša in Ratitovca zaradi bližnje soške fronte. Naselili so se na severni strani Lubnika, ki je zelo strm in je nudil gamsu varno in mirno zatočišče. Prvi gams je padel na Lubniku leta 1919. Ustrelili so ga s šibrami, kot je bila takrat navada. Gams se hrani le s travo, saj je zelo skromen in kmetu ali gozdarju ne dela nobene škode. Med obema vojnama so se gamsi zelo razmnožili po vsej okolici Lubnika. Pred vojno so cenili družino gamsov v Lubniku na 40 do 50 živali. Med drugo svetovno vojno so se gamsi tako razmnožili, da jim je postal Lubnik premajhen življenjski prostor. Razširili so se po vsem loškem hribovju, posebno pa na področju Polhograjskih Dolomitov. Danes jih najdemo celo na Homu, Tošču, Grmadi, Ožboltu in drugod, posebno pa na Mladem vrhu in na Blegošu. Med njimi so tudi odlični primerki. Gams je okras naših gora, popolnoma neškodljiv. Zato je naša dolžnost, da ga ohranimo tudi v škofjeloškem hribovju.

Jelena v teh gozdovih ni in mi tudi ni znano, kdaj so jeleni tod zadnjikrat živeli kot stalna divjad. Gotovo so bivali še v srednjem veku, ko so bili tu še prostrani gozdovi in so imeli še zadosti miru. Danes pa jelen ne spada več v naše kraje, ker mu ta življenjski prostor ne ustreza in bi napravil na poljih in v gozdovih preveč škode.

Takoj po drugi svetovni vojni je kot strela udarila med loške lovce vest: *divji prašiči* so v revirju! Res, te vrste divjadi mogoče v naših krajih ni bilo že sto let, naših lovecev se je nobeden ne spominja, tudi ne po izročilih. No, danes so se pa naši lovci že spoznali s to prastaro divjadjo, v dobrem in slabem pomenu. Divji prašiči so bili skoraj gotovo pregnani iz notranjskih in kočevskih gozdov, kjer so bili pred vojno stalni gostje. Danes zasledimo divjega prašiča po vsem škofjeloškem ozemlju, in čeprav jih lovci žilavo zasledujejo, jim vendar ta divjad velikokrat pri lovu zmeša štrečno in pravočasno odnese pete. Ker divji prašiči večkrat delajo kmetom občutno škodo na pridelkih — posebno jim gredo v slast koruza, krompir, oves — niso koristni. Divji prašiči napravijo tudi na senoženih škodo, ker jo večkrat prerijejo, ko iščejo hrano. Navadno se hrani divji prašič z gozdnimi sadeži: z žirom, želodom, kostanjem, gobami, rad pa zahaja tudi v kmečke sadovnjake. Ker je škodljiva divjad, ga je treba držati na kratko. Da bi ga pa popolnoma iztrebili, bi bilo pa tudi škoda.

Od roparic je najbolj razširjena *lisica*. Lisica sicer spada v rod psov, je mesojeda divjad in jo zaradi tega nekateri prištevajo k roparicam škodljivkam, drugi pa h koristni divjadi. Lisica-zvitorepka je torej po svojem načinu življenja nekaka dvoživka, prebrisana žival. Posebno rada sega po mladih zajčkih, srnah, fazanih in gozdnih jerebih in je torej lovišču škodljiva. Naše kmečke gospodinje jo tudi poznajo kot neprijetnega gosta v vrtovih in na dvoriščih, ker zelo rada stika za kuretnino, posebno spomladi, ko hoče nuditi mati-lisica svojemu naraščaju priboljške v obliki domače kure. Ker se lisica zelo rada hrani tudi z mrhovino, jo nekateri smatrajo za koristno divjad ter jo imajo za »sanitarnega gozdnega inšpektorja«, kar je pri zatiranju nalezljivih bolezni zelo važno. V poletnih mesecih jo je prijetno opazovati, s

kakšno eleganco lovi po travnikih kobilice in miši. Pride ji pač vsako meso prav in je torej, kadar se ni preveč razmnožila, lovišču v korist in okras. Njen kožuh je zelo cenjen. Sicer pa so lovci mnenja, da je bolje imeti v lovišču čim manj lisic.

Škodljivci in roparji so tudi *kune*, *dihurji* in *podlasice*. Najdemo jih na vsem škofjeloškem ozemlju. Hranijo se izključno z majhnimi živalmi, posebno pa jim gredo v slast zajci, srnice in ptice vseh vrst. Občutno škodo delajo med divjimi petelini, gozdnimi jerebi in med drugo koristno divjadjo. Tudi v kmečkih kurnikih niso zaželeni, posebno ne dihur, ki s slastjo pobira jajca in neusmiljeno mori kuretnino. Ta vrst divjadi se posebno rada zadržuje na skalnatem terenu, v duplih starih dreves, nasploh tam, kjer je dosti lukenj in skrivališč. Zaradi dragega krzna jih lovci zelo zasledujejo, čeprav je lov na kune težak: lovijo jih tudi na pasti. Kjer je veliko roparic v revirju, tam je lovišče prazno. Tako stanje je bilo po drugi vojni zelo očitno. Stalež divjega petelina in druge majhne divjadi je bil tedaj zelo nizek, ker ni bilo med vojno nikogar, da bi roparice preganjal. Po vojni so škofjeloški lovci oplenili v eni sezoni kar 26 kun. Posledica je bila ta, da se je rod divjega petelina, o katerem so mislili, da je že izumrl, zopet popravil.

Volka v naših krajih že davno ni več. Stalno je tu živel še pred približno 150 leti, vsaj tako sklepam iz pripovedovanja svoje stare tete, ki je bila doma iz Stare Oselice. Njej so starši pripovedovali, da so jim včasih volkovi poklali ovce. Dogodi se pa le, da se priklati kak posamezen volk v naše kraje, saj so v Rastokah nad Dražgošami 22. februarja 1953 ustrelili močnega samca, ki sedaj kraši živalsko zbirko loškega muzeja.

Prav tako je tudi z *medvedom*. Ni mi znano, kdaj bi bil zadnji stalni medved izginil iz naših gozdov. Vendar pa ga večkrat zasledimo v loških hribih kot samotarja, posebno v zgodnjem pomladanskem času, ko se redno usmerja proti Jelovici in Pokljuki. Naš medved ni človeku nevarna divjad, saj je velik plašljivec. Le samica, kadar ima okoli sebe ljubke mladiče, je nevarna. Takrat je najbolje, da se ji umakneš. Naš medved je v glavnem rastlinojeda žival. S posebno slastjo uživa na polju koruzo, oves, proso in še nezrelo pšenico. Pripomniti moramo, da na njivah s svojo široko zadnjo platjo več potlači, kot pa poje. Posebno mu gredo v slast razne žuželke, zato z veliko radovednostjo odkriva v gozdu kamenje, pod katerim najde dosti te hrane. Rad razdira stare šture in mravljišča, ker so tudi mravlje velika poslastica. Ravno po teh znakih lovci sklepajo, da je medved v revirju, po odpadkih pa lahko oceniš, s čim se hrani. Tudi različne gobe rad pobira. Tam, kjer nima zadosti rastlinske hrane, se spozabi, rad ubije mlado ovco ali mlado govedo. Če pa je okusil sveže meso, tedaj postane tudi nevaren klavec živine.

Medved prav rad sega po mrhovini. To njegovo lastnost lovci temeljito izkoristijo spomladi, ko prestradan prileze iz zimskega spanja na dan. Tedaj mu pokladajo lovci poginule domače živali (konja, govedo itd.). V bližini mrhovišča napravijo visoko prežo za lovce. V zgodnjih večerih in svetlih nočeh pride na mrhovišče in tedaj ga lahko ustreliš. Večkrat pa je treba mrhovino dobro privezati za kako drevo, ker jo medved potem, ko se je nažrl, zelo rad zavleče v goščo. Medveda lovimo zaradi dobre kožuhovine v zgodnjih pomladanskih mesecih. Menda je njegovo meso užitno, posebno pa slovijo medvedje tace.

Na vsem škofjeloškem ozemlju živi samotar *jazbec*, ki se hrani večinoma z rastlinsko hrano. Čez dan spi v jazbini, v mraku pa zapušča svoja bivališča.

da si poišče hrano. Jeseni rad zahaja na polja, posebno so mu všeč koruza, krompir in drugi poljski sadeži. Poljedelcu je torej škodljiva divjad. Lovci ga tudi preganjajo, deloma zaradi cenjene kožuhovine, deloma pa zavoljo mesa, ki je nekaterim poslastica. Zimo prespi globoko v svoji jazbini.

Ob bregovih Sore in njenih pritokih redno živi *vidra*. Vidra se preživlja z ribami, zato ta sicer ljubka žival ni posebno všeč ribičem. Vidra ima zelo cenjeno kožuhovino in jo zaradi tega lovci zelo vztrajno preganjajo.

Ob Sori, posebno na Produ, se je zadnje čase pojavila tudi *pižmovka*. Pižmovka je malo večja kot podgana in je izvrsten plavalec. V prehrani ni ravno izbirčna; zelo rada se hrani z ribami. Tudi njo preganjajo ribiči, ker jim dela v vodah škodo, lovci pa zaradi krzna.

Omeniti moramo še najbolj skrivnostno živalco naših gozdov — *polha*. Polh je izrazit glodalec, podoben podgani. Čez dan se skriva v duplih, skalovju in na podstrešjih. Šele v mraku zleze iz svojih skrivališč in tedaj uganja po vejah vsakovrstne vragolije. Večinoma se hrani z gozdnimi sadeži, kot so žir, kostanj in orehi. Sadjarjem dela občutno škodo, ker se loti vsakega sadja. Pri tem napravi več škode, kot bi jo napravil le za svojo prehrano. Lovijo ga v pasti, lov na polha v jesenskih nočeh je zelo zanimiv. Opisali so ga že številni slovenski pisatelji. V naših krajih se ni razvil tako na široko, kot se je razširil na Dolenjskem in Notranjskem. Lovijo ga zaradi krzna pa tudi zaradi okusnega mesa.

Največja ptica, ki živi na škofjeloškem ozemlju, je *divji petelin*. Tehta 4 do 5 kg ali še več in je dolg od konice kljuna do konca repnih peres čez en meter. Divji petelin je naša avtohtona ptica še iz prastarih dni. Živi po vsem škofjeloškem hribovju. Pred drugo svetovno vojno je bil v naših gozdovih kar številen. Najbližje rastišče divjega petelina je bilo oddaljeno samo pol ure hoda od Škofje Loke, takoj za vasjo Hosta in na hribu nad Puštalom v Pasjeku. Posebno močna rastišča pa so bila v Poljanski dolini v okolici Žirov, Oselice in Poljan, v Selški dolini pa v Hrastniku. Prav nobena redkost ni bila, če si z enega mesta slišal peti naenkrat dva, tri ali še več petelinov. Po drugi svetovni vojni se je število petelinov zelo zmanjšalo, tako da se je bilo bati, da bodo popolnoma izginili. Zakaj je padlo število divjih petelinov tako nizko, si lovci nismo čisto na jasnem, čeprav je bil lov nanje med vojno popolnoma opuščen. Nekateri mislijo, da so tega krive lisice in kune, ki so se med vojno zelo pomnožile, ker je bil lov na roparice zelo omejen. Drugi pa to pripisujejo pojavu divjih prašičev, ki menda uničujejo gnezda in delajo na svojih pohodih v revirju nemir.

Lovci vsekakor skušajo z načrtnim lovom roparic in z odstrelom starih petelinov njihov stalež zvišati. Ker se divji petelin hrani le z gozdnimi sadeži in z različnim grmičevjem, ni škodljiv. Samo v zimskem času, ko so mu na razpolago le vršički mladih smrek in borovcev, napravi gozdarjem občutno škodo.

Lov na divjega petelina je zelo mikaven. Spomladi, ko se narava prebuja, se oglasi »gozdni trubadur«.

Ruševca slišimo peti samo na ozemlju Ratitovca in Blegoša. Moj lovski prijatelj je trdil, da je zadnji dve leti slišal peti ruševca tudi na obronkih Tošča oziroma Grmade. Ruševca je zelo plaha ptica in je pri petju zelo previden. Lovca na ruševca mora biti ne samo fizično krepak, ampak tudi izkušen, če hoče priti do lepih krivcev. Ruševca poje v zgodnjih jutranjih urah v višini gozdne meje, to je od 1200 metrov naprej.

Posebno ljubka ptica je gozdni *jereb*, ki ga najdemo po vsem loškem hribovju. Najraje se drži na mladih gozdnih posekah in v grapah, kjer je dosti grmičevja in jagodičevja. Razne gozdne jagode in mrčes so mu glavna hrana. Gozdnega jereba ne preganjajo samo lovci, temveč ima hudega sovražnika tudi v kuni, dihurjih, podlasicah in lisicah. Lov na jereba je zelo mikaven.

Omeniti moramo, da je bilo pred drugo svetovno vojno na obronkih Mallega vrha stalno nekaj kit *kotorn*. Ali je ta lepa lovska ptica ostala pri nas do danes, tega ne vem.

Na Sorškem polju živi več koristnih lovnih ptic. V poletnih mesecih zgodaj zjutraj ali proti večeru te z ljubko pesmico petpedi, petpedi razveseli *prepelica*. Prepelica je selivka, seli se zgodaj jeseni, v septembru ali v začetku oktobra. Je prav koristna ptica, saj se hrani s semeni plevela in poljskega mrčesa. Žal je te ljubke ptice vedno manj, posebno jo preganjajo lovci južnih dežel, kot je Italija, Grčija in Španija, ko se seli proti Afriki. V teh krajih jih lovijo v mreže. V Italiji pa lovijo na ta način vse ptice pevke in jih prodajajo na tržnih kolibah, navezane na vrvico. Svetovna organizacija za varstvo ptic pevk še do danes ni mogla preprečiti, da bi Italijani opustili ta barbarski način uničevanja ptic pevk.

Na Sorškem polju je tudi mnogo *jerebic*. Njihova gostota je zelo odvisna od zime in kako so v zimskem času preskrbljene s hrano in varstvom. Živijo zelo vzorno družinsko življenje. Jerebji par vse leto vzorno skrbijo za svoj naraščaj, ki je ob ugodnih vremenskih razmerah kar lep. Samica znese 15—18 jaje in tudi več. Jerebice so na polju zelo koristne ptice, hranijo se pretežno s semeni plevela in žuželkami, na posevkih ne delajo prav nobene škode. Žal je tudi teh ptic vedno manj, gotovo jih dosti uničijo premočna strupena škropiva na poljskih posevkih in nepravilno izpostavljena, kemično zastrupljena žita proti mišim. Tako malomarno in nestrokovno polaganje škropiv je tudi kaznivo. Jerebic ne preganjajo samo lovci, temveč tudi vse vrste ujed, kot sokoli, skobci in kanje. Njihovi sovražniki so pa tudi podlasice, lisice in pote-puške mačke.

Na Sorškem polju in ob bregovih obeh Sor živi naša najlepša lovna ptica — *fazan*. Fazan je tuja ptica. Lovci so jo nasadili iz Azije tudi v naše kraje. Nekako ob prelomu tega stoletja so nekateri lovci zakupniki, kot npr. Dolenc, nasadili na Sorškem polju fazana. Ker je pripeljanim fazanom ugajal teren, so se hitro razmnožili po vsem polju in ob bregovih Sore. Fazan je zelo občutljiva in zahtevna ptica, posebno pri hrani v zimskem času. Hoče pa tudi dobro zaščito pred ujedami. Njegov stalež se je med prvo svetovno vojno zaradi slabe oskrbe zelo znižal. Med obema vojnoma se je zaradi primerne nege zopet popravil. Podobno se je zgodilo med drugo svetovno vojno. Sedaj jih je zopet precej, posebno še, ker vsako leto spustijo lovci v revir večje število mladih fazančkov iz umetnih valilnic.

Od lovnih ptic bi še omenili selivca *goloba*. Na Sorškem polju živita dve vrsti golobov in se v zimski dobi selita v južne kraje. Hranita se s poljskimi semeni in nista poljedelstvu nič škodljivi. Lovci jih z veseljem lovijo.

Od lovnih ptic je zanimiv selivec *kljunač*, ki vsako jesen obišče naše kraje in se vrača spomladi v severno domovino. Pri nas najde samo nekaj dni zatočišče, da se odpočije od dolge poti. Lov nanj zahteva zelo dobrega strelca in je zato zelo mikaven. Lovci ga radi zasledujejo tudi zaradi okusnega mesa. Največ kljunačev pa najde smrt v mrežah južnih krajev.

Ob bregovih Sore, posebno na Produ, nahajamo razne vodne ptice, kot so *race*, *štorcklje*, *žerjavi*, *ponirki* in drugo. Ker bregovi Sore in njeni rokavi ter mlake na Produ ne nudijo vodnim pticam dovolj varstva in miru, je stalež te divjadi zelo skromen. Skoraj vsako leto gnezdi kaka rasa na Produ, kjer je pač največ vodnega rastlinja. *Race* pridejo k nam tudi v hudih zimah, ko na severu in v Srednji Evropi zamrznejo jezera in reke. Tedaj se priselijo na Soro tudi divje gosi. Takrat pride za lovce sezija. Ob večjih povodnjih oziroma deževjih vidimo v naših krajih včasih tudi pribe in galebe vseh vrst, pa niso lovne ptice.

Od ujed so najštevilnejši *sokoli*, *kanje* in *sove* vseh vrst, ki jih lovci marljivo preganjajo, posebno na polju, ker so veliki škodljivci koristnim lovskim pticam.

K lovu ne spadajo *brane*, *kavke* in *šoje*, ki pa so vse škodljive, posebno gnezdom jerebic in fazanom ter vsem mladičem v gnezdih. Tudi te ptice škodljivke lovci zelo preganjajo.

Na divjad škofjeloškega ozemlja ugodno vpliva subalpska klima. V splošnem je tod klima za divjad vse leto ugodna: le v izjemnih primerih hude zime, ko zapade veliko snega, trpi divjad, ker ji manjka hrane, in to posebno srnjad, jerebice in fazani. V hribovitih predelih, kjer se zaradi plazov odkrije teren, a pod košatimi krošnjami gozdnega drevja divjad kmalu dobi skromno hrano. Težje pa je za divjad na ravnem terenu, ker zapade že pred Novim letom veliko snega in kmalu tla zamrznejo. Tedaj srnjad zaradi zamrznjenega snega ne more priti do hrane, čeprav sta žir in kostanj dobro obrodila. Posebno hudo je to na Sorškem polju, kjer ni podrasti. Ob takih razmerah je treba žival skrbno hraniti; priznati moramo, da so lovci škofjeloškega okraja skrbni in marljivi gostitelji divjadi. Vsako zimo pokladajo srnjadi suho krmo in suhe listnate veje, ki so v taki zimi srnjadi edina prehrana. Že jeseni pripravijo lovci na polju krmišča za srnjad in za pernato divjad, že pred zimo pokladajo v ta krmišča zrnato hrano, ki v glavnem obstaja iz žitnih odpadkov, koruze in plev. Tako hrano posebno ljubijo jerebice in fazani. Srnjad je v zimskem času v hribovitem terenu na boljšem, ker se kmalu pokažejo plazovi s prekopami in ker jim gozd nudi več grmičevja, kot npr. leske, robidovja itd.

Za razvoj divjadi in za napredek lova je zelo važno, kakšna je klima v teh krajih. Posebno važno je, kakšne so pomladi, ko divjad vzgaja svoj mladi rod. V naših krajih pomladi niso posebno ugodne za mladiče. Zelo so kritične za zajca kakor tudi za jerebice in fazane. Prvo zajčje leglo je že v začetku marca in tedaj je na Gorenjskem za razplod divjadi zelo kritičen čas, kajti takrat je pogosto zelo mnogo dežja in novega snega. To povzroča mladim zajčkom prehlade s pljučnico, tako da ponavadi prvi rod, če je mokro leto, skoraj vedno pogine. Zato je zelo važno, da je pomlad ugodna in da bo prvi zajčji rod obstal pri življenju. Če je zgodnja pomlad suha, potem je pričakovati, da bo prvo leglo obstalo. Zajci v hribih so na boljšem, ker so tam legla pogosto na suhem in se mladiči redkeje prehladijo. Tako je tudi mokra pomlad z veliko dežja neugodna za gnezdenje jerebic in fazanov. Pogostokrat se namreč dogodi, da gnezda jerebic in fazanov na ravnem polju zaradi preobilice dežja potonejo. Jajca se prehladijo in ni čudno, da je nesnost teh koristnih ptic tedaj zelo nizka. Le suha pomlad je ugodna za razplod. Pozna pomlad in poletje pa že nudita divjadi obilo vsakovrstne hrane ter kritja. Divjad ima priložnost, da se v tem času ugodno razvija.

Škofjeloško ozemlje nudi divjadi zaradi razmeroma ugodnih terenskih in klimatskih razmer dobre življenjske pogoje in ni čuda, da je bil na tem ozemlju že zgodaj razvit lov. O lovu, lovcih in lovskih doživljajih pa prihodnjič.

Zusammenfassung

WILD UND JAGD IM GEBIET VON SKOFJA LOKA

Der Verfasser analysiert zuerst die natürlichen Verhältnisse des Gebiets von Škofja Loka und stellt fest, daß sie für die Wildhege und Jagd sehr günstig sind (das ebene Sorško polje bzw. das sanft ansteigende Hügelland, Acker, Tal- und Bergwiesen, Streuwald, gemischte Laub- und Nadelholzwälder mit Nachwuchs, Buschgelände, Flüsse und Bäche, subalpines Klima). Darauf folgt eine eingehende Besprechung der einzelnen hier lebenden Wildarten mit Angaben über ihre Verbreitung und Standgebiete. Es werden vor allem folgende Tiere angeführt: Rehe, Feldhasen, Gamsen, Hirsche, Wildschweine, Füchse, Marder, Iltisse, Wiesel, Wölfe, Bären, Dachse, Bisamratten, Siebenschläfer, Auerhähne, Reb-, Hasel- und Steinhühner, Wachteln, Fasane, Wildtauben, Wildenten, Störche, Kraniche, Steiße, Falken, Mäusebussarde, Eulen, Dohlen und Eichelhäher.